

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

V. De vnitate & bonitate, provt sunt veritates entis in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quaest. V. Sect. I. De Veritate. 667

S. III.

De distinctione rationis, tum ratiocinatae, tum ratiocinantis.

Sequeretur vt de hac vtraque distinctione disputarem, quæ non est in rebus, sed per solam causatur operationem intellectus; cuius tanta vis est vt ea sepatet cogitando, quæ ne diuinitus quidem existere possunt separata; & diuidat ea, quæ sunt realiter indiuisibilia; & partes inueniat, vbi non est nisi summa vnitatis. Verum quia distinguere per rationem vnum ab alio, non est aliud quam cogitari per intellectum altero non cogitato, seu præcindi per cognitionem ab eo cum quo est idem; nihil video necesse dicere de distinctione rationis præter ea quæ dixi initio quaestionis primæ de præcisionibus obiectiuis, quæ non sunt aliud quam distinctio rationis, vt eo loco plenè dixi. Præcindi enim obiectiue non est aliud quam distinguere ratione.

QVÆSTIO V.

De veritate & bonitate, prout sunt proprietates entis in communi.

Quam longa fuit & multiplex controuersia de vnitatem transcendentali, quæ proprietates est prima entis, tam breuiter esse potest consideratio aliarum duarum, veritatis nimirum, & bonitatis, quia in Logica exposita est natura ferè tota veritatis; de bonitate in Ethica fusè dixi, vnde nunc de vtraque paucissima dicere satis erit.

SECTIO I.

De veritate transcendentali, prout est reciproca passio entis.

Veritatem distinguebam in Logica in transcendentalem, quæ appellatur veritas in essendo, conuenitque omni-enti; & formalem, quæ appellatur veritas in representando, estque propria solius cognitionis, quæ conformatur obiecto, dum representat illud sicuti est. Primæ illius veritatis propria hic quaeritur ratio, & germanus conceptus, prout conuenit omni-enti, & est aliquid distinctum à veritate formali.

Existimat nimirum Vasquez 1. part. disp. 77. c. 4. veritatem solius cognitionis propriam esse; res enim non esse veras nisi extrinsecè, per denominationem ab intellectu, in quo causant veram sui cognitionem. Alij cum Aureolo & Alensi, volunt nihil veritatem esse aliud quam negationem extranei, aut apparentis: aurum v. g. illud dici verum, quod admixtum non habet æs, vel argentum. Lessius docet veritatem non esse aliud quam conformitatem cum sua regula, seu cum exemplari diuino, quæ cognitio est Dei practica de re prout faciendâ. Suárez veritatem definit conformitatem cum vero conceptu intellectus. Communior sententia docet veritatem esse ipsam rei alicuius cognoscibilitatem.

Ratio autem dubitandi est, quia primò si sola rei cognoscibilitas est veritas transcendentis, sequitur veritatem non esse aliquid intrinsecum enti,

A sed solam denominationem extrinsecam à cognitione; nam esse cognoscibile non est aliud, quam posse cognosci: sed veritas, quæ reciproca est passio entis, non potest esse solum denominatio extrinsecam, quia proprietates entis sunt aliquid extrinsecum enti, illique soli conuenire possunt; denominatio autem extrinsecam, quæ petitur à sola cognitione, conuenit etiam entibus fictis; nam illa denominatur etiam cognita: ergo veritas transcendentalis non est sola rei cognoscibilitas.

Secundò si rei cognoscibilitas est veritas transcendentalis, datur circulus inter cognitionem & obiectum; cognitio enim est vera, quia tendit in obiectum; & obiectum est verum, quia terminat cognitionem; imò res erit vera, quia potest cognosci; & potest cognosci, quia est vera.

Tertiò illud quod est specificatum cognitionis non est aliquid dependens à cognitione, sed est illa prius: veritas transcendentalis est id quod specificat cognitionem, & est illa prior: ergo veritas non est aliquid posterius cognitione, sed cognoscibilitas est aliquid posterius cognitione, & ab ea dependens.

Dico primò veritatem transcendentalem non esse aliquid omnino extrinsecum enti, sed esse intrinsecam rei cognoscibilitatem, seu ipsam rem prout per seipsam ingenerare potest sui conceptum, & illum fundare.

Ratio primæ partis est, quia mera denominatio extrinsecam non potest esse reciproca passio entis, cuiusmodi est veritas. Imò cuiuslibet enti rationis, & non enti conuenit etiam denominatio huiusmodi extrinsecam, quæ petitur à cognitione; chimæ enim denominatur à cognitione: sed neque vlla ratio est cur cognitio dicatur vera intrinsecè, reliqua verò entia extrinsecè solum vera sint; nam veritas quidem formalis solius cognitionis est propria; veritas autem transcendentalis, ad omnia entia extenditur. Denique communis loquendi vsus rebus quibuscumque veritatem attribuit; nam dicitur v. g. hunc esse verum hominem, hoc esse verum aurum.

Secunda pars explicat proprium conceptum veri transcendentis; probari autem potest, quia dupliciter explicari potest rei alicuius cognoscibilitas: primò fundamentaliter, & quasi actiue, ac motiue: secundò formaliter, & quasi passiuè. Dicitur ens cognoscibile fundamentaliter, quatenus per seipsum potest causare in intellectu sui cognitionem, id est mouere intellectum ad sui cognitionem; cognitio enim fundatur in obiecto, & ab eo causatur; quia obiectum mouet intellectum ad sui cognitionem; & hoc, vt vides, prius est ipsa cognitio, cum eam causet. Dicitur ens cognoscibile formaliter, & quasi passiuè, quatenus potest esse terminus cognitionis, & hoc supponit cognitionem, & ab illa pendet: vnde argumentor. Vt aliquid sit proprietas entis, requiritur vt conueniat omni-enti reali, & non conueniat illi quod non est reale: sed esse cognoscibile fundamentaliter, & quasi actiue, conuenit omni, & soli enti reali; nullum enim est ens reale, quod per seipsum non possit causare in intellectu sui cognitionem; & nullum est ens rationis, quod possit illam causare per seipsum quia semper cognoscitur ad modum entis: ergo cognoscibilitas illa entis est proprietas eius reciproca, quæ appellatur veritas. Deinde illa cognoscibilitas entis est prior cognitione, quia muis in ordine ad illam cognoscatur & explicetur; est enim ens prout causat & fundat cognitionem.

Denique probari potest, quia veritas nullo alio modo

Conclusio bimembris.

Non est extrinsecam denominatio.

Est cognoscibilitas fundamentalis.

Sententia Aureoli.

modo explicari potest: primò enim dici non potest quod veritas sit negatio alieni, aut apparentis, ut volebat Aureolus; quia negatio alieni reuocari potius debet ad unitatem, quam ad veritatem; nam aurum non esse mixtum aurichalco, & aurum non esse aurum simul, & aurichalcum, vel certè non esse compositum ex utroque. Adde quod veritas solet ab omnibus concipi per modum alicuius positiui, non autem ut pura negatio. Vnde reiiciendi etiam ij sunt, qui definiunt verum illud, quod non est tantum apparens; nulla enim res explicari rectè potest per negationem negationis sui ipsius; sed cum dicitur illud verum esse, quod non est tantum apparens, verum explicatur per negationem negationis sui ipsius; nam v. g. esse aurum apparens, est non esse aurum: ergo non esse aurum apparens, est habere essentiam auri; sed hoc est esse ens quod dicitur aurum, non autem esse verum, quæ proprietas est enti superaddita. Fateor tamen apud vulgus sic explicari solere veritatem, ut illud dicatur verum, quod non est apparens tantum; si enim ab homine imperito quæras, quare Petrus sit verus homo; dicet, quia non est homo pictus: non respondebit autem, quia est cognoscibilis. Imò ipse Augustinus ita videtur usurpasse lib. de vera religione, c. 35. *Vera in tantum vera sunt, in quantum sunt.*

Sententia Lessij. Secundò neque rectè dicitur à Lessio, quod veritas sit conformitas rei cum diuino exemplari. Veritas enim in essendo conuenit ipsi etiam Deo, cui non conuenit esse conformem exemplari pratico, cum Deus non sit aliquid factibile.

Sententia Suaris. Tertiò dici non potest cum Suare, quod veritas sit conformitas rei cum vero conceptui intellectus: ibi enim verus esset circulus, quia querenti, quid sit res vera; respondes, esse illam, quæ conformis est conceptui vero. Si queratur autem quid sit conceptus verus; respondes, qui est conformis rei. Deinde idem explicatur per seipsum; nam si res vera est conformis conceptui vero, certè illa est conformis conceptui conformi rei.

Falsitas quid sit. Dico secundò, falsitatem oppositam veritati transcendentali, si propriè dicta sit, nulli enti reali conuenire posse: falsitatem autem improprie dictam esse posse in rebus per denominationem extrinsecam ab intellectu.

Ratio est, quia falsitas opposita veritati transcendentali est negatio cognoscibilitatis, quæ non potest enti reali competere, cum ens reale quodlibet sit cognoscibile: solum ergo non ens capax est falsitatis oppositæ veritati transcendentali. Falsitas autem improprie dicta enti conuenire potest, quia ens dici potest falsum, quatenus aptum est ut videatur esse quod non est, vel quatenus esse potest obiectum enunciationis falsæ, & causa falsi iudicii. Quamvis igitur veritas enti conueniat omnino intrinsecè, falsitas tamen ei opposita extrinsecè solum conuenit, quia veritas est proprietas entis, quæ proinde intrinseca illi est; falsitas autem cum non possit esse proprietas, per solam denominationem extrinsecam illi conuenit.

Solutio trium difficultatū. Ad primam respondeo veritatem esse cognoscibilitatem fundamentalem, quæ non est solum denominatio extrinseca à cognitione à qua dependeat; sed est ipsa entitas obiecti prout potest causare cognitionem. Cognoscibilitas formalis, & quasi passiva, posterior est veritate, quia est ipsum ens, quatenus potest terminare cognitionem.

Ad secundam respondeo, nullum dari circulum inter cognitionem & obiectum; nam cognitio est vera ex eo quod conformis sit obiecto, quod ip-

sam terminat; sed obiectum non est verum, quia terminatur, sed quia causat cognitionem; ubi nihil est circulus. Vnde absolute negari debet, rem esse veram, quia potest cognosci.

Ad tertiam satis dictum videtur, quod veritas prior est cognitione, quam etiam specificat; quia loquimur de cognoscibilitate fundamentali, & actiua, non de formali & passiva. Si verò nullus esset possibilis intellectus, tunc ens non esset verum, neque haberet hanc passionem recipiam.

SECTIO II.

De bonitate transcendentali.

B DE illa nimirum bonitate, quæ necessariò reperitur in ente quolibet reali; nam de alia bonitate, quæ in solis reperitur liberis actibus voluntatis, & appellari solet moralis, quia non spectat nisi ad solos mores, estque conformitas actuum cum natura rationali; dixi tum in Theologia, tum in Ethica. De priori ergo bonitate facilis solutio est, quid illa, & quod duplex sit, quænam malitia ei sit opposita.

Ratio enim dubitandi primò est, quia prius est aliquid esse bonum, quam esse amabile; querenti enim cur aliquid sit amabile, respondetur, quia est bonum.

C Secundò quædam sunt entia, quæ non sunt vilo modo amabilia, ut odium Dei, & illa omnia, quæ dicuntur esse intrinsecè mala: ergo bonitas quæ communis est proprietatis entis, non est rei amabilitas.

Tertiò ens diuiditur in bonum & malum: ergo bonitas non est communis omni enti; aut etiam conuenit enti ficto, cum possit aliquis amare non ens.

Dico primò, bonitatem transcendentalem esse ipsam rei amabilitatem, & appetibilitatem fundamentalem.

Ratio est, quia sicut veritas non est aliud, ut dixi, quam fundamentalis cognoscibilitas, quæ non est extrinseca denominatio, sed eius fundamentum: sic bonitas connotat appetitum, in quo amorem sui potest ingenerare; quod non est denominati ab amore, sed causare ac fundare posse huiusmodi amorem. Ideò bonum definitur à Philosopho, id quod omnia appetunt. Deinde nullo alio modo explicari potest bonitas ista transcendentalis, quam non bene definiunt aliqui cum Vasque, *Perfectionem ipsam & integritatem rei, cui nihil deest*; quia illa integritas nihil planè superaddit generali conceptui entis, cum esse integrum sit formaliter esse ens; bonitas autem si est proprietas entis, superaddit aliquid generali conceptui entis. Neque ab aliis rectè dicitur bonitatem esse conuenientiam; nam illa non aliud est quam bonitas respectiua; bonitas autem proprietas est communis bonitati, tum absolute, tum respectiua: de quibus

E Dico secundò, bonitatem diuidi multipliciter: primò in absolutam & respectiuam: secundò in bonitatem per essentiam, & bonitatem participatam: tertiò in bonitatem naturalem, & moralem: quarto in bonum honestum, delectabile & utile.

Ratio est, quia res aliqua potest esse amabilis vel propter suam perfectionem, sine ordine ad subiectum, & dicitur habere bonitatem absolutam, seu bonitatem simpliciter, quæ nimirum res in se bona est; vel quia est alteri conueniens tanquam subiecto, diciturque habere bonitatem respectiuam, quæ res alteri bona est, ut frigus aquæ bonum

bonum est, igni verò malum: ergo bonitas rectè diuiditur in absolutum, & respectiuium. Secundo res esse potest bona in omni genere entis illimitatè, independentè, necessariò: illa vocatur bonitas per essentiam, solius propria primi entis, & verus eius character; omnia eius continens nomina, omnia attributa; est enim ipsum bonum sine limitatione, quia infinitum est tum intensiue, tum extensiue: sine compositione, quia est summè simplex, & indiuisibile, totum essentia & pelagus essentia: sine dependentia, quia totum est à se id quod est, fons fluminis sui: sine contingentia, quia necessariò est: sine potentialitate, quia totum est actum, & totum actus. Res etiam esse potest bona participatè, limitatè, dependenter ab alio ente; hoc est bonum, quod dixi participatum, gutta illius oceani, radius huius solis, vmbra illius luminis. Totum videlicet bonum creatum à Deo manans, ad Deum rediens, dum amatorio circulo à bono in bonum perpetuò circumagitur illud summè bonum, & summè pulchrum. Tertiò potest aliquid esse bonum vel naturæ, vt natura est, idest prout naturaliter operatur, vt calor bonus est igni, diciturque bonum naturale; vel naturæ vt liberè operanti, & cum discursu, & dicitur bonum morale. Denique aliquid est bonum respectiuium, quia decet naturam rationalem; diciturque honestum, vel quia voluptatem affert, & est delectabile; vel quia conducit ad aliquem finem, & vocatur vile. Bonitas ergo prout præscindit ab illis omnibus, & est amabilitas fundamentalis, est illa bonitas, quæ conuenit omni enti, & est eius proprietas.

Multiplex malitia.

Dico tertiò, malitiam bonitati transcendentali oppositam esse imperfectionem rei, ratione cuius illa odio haberi potest: totidem autem modis illam posse diuidi, quot modis diuiditur bonitas. Primò enim malitia absoluta est pura priuatio entitatis, quæ soli conuenire potest non enti: malitia respectiua est disconuenientia cum alio: calor v. g. malus est aquæ, qui est bonus igni. Duplex est hæc malitia; positiua & priuatiua. Positiua est, quæ per suam entitatem positiuam malè afficit aliam, vt calor per se aquam malè afficit. Priuatiua est negatio alicuius perfectionis debitæ, vt defectus frigoris in aqua. Rursus malum respectiuium aliud est naturale, quod est disconueniens naturæ vt natura est; aliud morale, quod est disconueniens naturæ vt rationalis est. Quomodo autem nulla sit natura mala, & quænam sit origo mali, multipliciter disputarunt Sancti Patres contra Marcionem, & Manichæos, qui multas ponebant naturas malas, quarum author non esset Deus ex sua natura bonus, sed alter quidam Deus ex se malus, & principium omnis mali; quorum insania multis rationibus euidenter conuincitur potest, præsertim cum implicet, aliquid esse simul ens, & esse malum; neque malum reuerà sit, nisi quando voluntas ex se bona, liberè agens efficit seipsam malam.

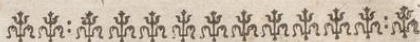
Solutio trium dubitationum.

Ad primam respondeo distinguendo antecedens, eo modo quo dixi de veritate: prius est aliquid esse bonum, quàm esse amabile formaliter, concedo; quàm esse amabile fundamentaliter, nego: nam esse amabile fundamentaliter, idest esse fundamentum propter quod aliquid amari possit, & esse bonum.

Ad secundam respondeo non esse vllum ens, quod non sit bonum & amabile, sub ea ratione, quæ ens est: v. g. odium Dei præcisè vt est ens, est

A aliquid amabile, quamvis quatenus est tale, sit moraliter malum intrinsecè, vt in morali explicatum est.

Ad tertiam respondeo, quodlibet ens reale bonum necessariò esse bonitate transcendentali; ens autem, prout diuiditur in bonum & malum, est ens prout commune enti ficto & reali. Cum dicitur posse ab aliquo amari non ens, facillè concedi potest; quia bonitas, quæ conuenit omni enti, dicit in recto ipsum ens, prout, &c. Enti igitur ficto bonitas transcendentalis non conuenit.

DISPUTATIO IV.

De variis entis diuisionibus.

OST generalem conceptum entis, & proprietates eius reciprocas, sequitur vt dicam de diuisionibus eius in plura inferiora; nihil enim est reale, ad quod non descendat; nihil quod suo quasi attractu non consignet, vt fiat reale, ac desinat esse nihil. Infinita igitur esset ista consideratio diuisionum entis, complecteretur omnes scientias, nisi solis illis diuisionibus essem contentus, quæ ita sunt vniuersales, vt singulæ totam latitudinem entis exhauriant. Primò igitur inquiri, quænam sint generalissimæ diuisiones entis: secundo cuiusmodi sit diuisio entis in substantiam & accidens: tertiò cuiusmodi sit diuisio entis in decem categorias. Reliquæ vel difficultate carent, vel explicatæ manebunt duabus illis rectè intellectis.

QVÆSTIO I.

De communissimis entis diuisionibus generatim.

CVm nihil omnino sit, quod non sit ens, præter purum nihil; tam latè patent diuisiones entis, quàm diffusa est omnis realitas: satis autem erit dicere in genere primò, quænam illæ sint, secundo quænam ex illis sit omnium prima.

SECTIO I.

Quænam sint generalissimæ diuisiones entis.

Certum est primò, generalissimas diuisiones entis istas esse posse: primò in ens increatum, & creatum: secundo in corporeum & spirituale, viuens & non viuens, intellectiuium & non intellectiuium, absolutum & respectiuium: tertiò in substantiam & accidens, ac demum in decem prædicamenta; quia præter istam vltimam nulla est ex illis quæ non adequatè distribuatur totum ipsum ens, v. g. diuisio in Deum & creaturas, non diuidit solam substantiam, sed substantiam & accidens: idem dico de spiritali & corporeo, viuente & non viuente. Illæ singulæ diuisiones entis sunt omnino adequatæ: de diuisione in decem prædicamenta diuersa ratio est, quia vt dicam, Deus in nullo est prædicamento.

Genera-
lissimæ
diuisiones
entis.

Certum